

UN DEBUT PROMIȚĂTOR

În pofida unor voci, OPERA lui Lucian Blaga încă provoacă critica literară de toate orientările rămânând o adevărată mină de aur. Dovada, la intervale scurte, în trei centre literare au apărut trei studii consacrate liricii blagiene: Cristina Călin, *Metafora luminii în lirica lui Lucian Blaga*, Ed. Aula, Brașov, 2008; Lăcrămioara Solomon, *Poezia elementelor în lirica lui Lucian Blaga*, Institutul European, Iași, 2008; Bogdan Rațiu, *Lirica postumă a lui Lucian Blaga. Abordare semiostilistică*, Ed. Ardealul, Târgu Mureș, 2009. Să reținem că toți trei sunt tineri, ultimul chiar foarte tânăr. Studiul lui Bogdan Rațiu face obiectul prezentei recenzii.

Urmînd direcția criticii stilistice a poeziei blagiene ilustrată de Alexandra Indriș, Mihaela Mancaș, Mircea Borcilă, tînărul târgumureșean propune o abordare semiostilistică a postumelor blagiene.

Parcurgînd “cuprinsul” am remarcat ținuta și structura academică a studiului. Am remarcat favorabil acest aspect formal ca promisiune a evitării înșălării de cuvinte și fraze considerată de unii eseistică. Și într-adevăr, la sfîrșitul lecturii pot spune că studiul este riguros, la obiect, cu fraze concise și clare.

În scurta “introducere” autorul își justifică demersul critic: “Observînd inapetența critică a abordării «postumelor» și optînd pentru unitatea stilului scriitoricesc, în sensul acceptării universului operei poetice a lui Lucian Blaga ca un tot unitar construit deopotrivă din antume și postume, am apelat la analiza semiostilistică eficientă în evidențierea particularităților stilistice ale limbajului poetic blagian” și pentru “a impune cadrul redefinirii și reconstituirii unei noi viziuni blagiene: poetica organicului.” În mod cert, tînărul debutant exagerează, realitatea depășindu-i afirmațiile, dar reține aplombul cu care își formulează și susține ideile.

Primul capitol al studiului, “Literatura postbelică – idei și programe literare. Reprezentanți” conține și bune și rele. Paginile respective cu cele două subcapitole (Modernismul postbelic; Activitatea literară a lui Lucian Blaga în perioada postbelică) la rîndul lor divizate în altele, le consider inutile în economia studiului din următoarele considerente:

a. Eu nu văd ce legătură există între aceste aspecte de istorie literară și postumele poetului cînd se știe foarte bine că după 1946 Blaga a fost scos brutal, cum numai dictatura o poate face, din literatură prin acțiunea de epurare și i s-a luat dreptul de semnătură. Prin urmare cum putea fi **activ** poetul și filosoful Blaga în perioada anilor 1946-1961? Cu tot exilul la care l-a condamnat regimul comunist, Blaga n-a fost străin de viața literară a vremii. N-a fost **activ** nici în ideea că antumele ar fi exercitat vreo influență asupra poezilor din acel timp. De fapt nici nu avea asupra cui să-și fi exercitat vreo influență; asupra lui Beniuc, Banuș, Frunză, Deșliu și alții din neamul lor? Ceilalți care erau poeți au alte orientări poetice decît poezia lui Blaga: unii continuă un avangardism atenuat, iar cei tineri refuzînd înregimentarea scriu o poezie “evazionistă”. În perioada respectivă cei apropiați, oameni de autentică cultură și omenie nu l-au uitat, îl vizitau și-i citeau opera. Modelul și influența poetului din Lancrăm asupra poeziei românești postbelice devin realitate benefică doar începînd cu pleiada neomodernă.

b. Cele câteva poezii publicate în ultimul an înainte de moartea biologică, în “Steaua” și “Contemporanul” rupte din contextul căruia aparțin nu înseamnă aproape nimic. Asta și explică interpretările aberante, perpetuate pînă tîrziu, a poeziilor, spre exemplu *Mirabila sămîntă*. Traducerile, și ele acceptate după multe tracasări din partea “diriguiților” culturii au fost pentru poet o supapă psihologică, iar pentru omul Blaga o sursă modestă de venit obținută fără compromis politico-moral.

c. În 1.1 criticul scrie despre “Gîndirea” [după vacanța de vară din 1944 revistei i se interzice reapariția] și despre “Contemporanul”.

d. În capitolul în discuție există fraze care poartă sechele ale limbajului de lemn comunist [probabil că autorul le-a scăpat în fuga condeului]. Iată câteva monstre: “După 23 august 1944 [noroc că nu a scris cu majuscule], se dezvoltă din nou conceptul de revistă culturală...”; Colaboratorii “Vieții românești”, admisă după 1946, conform “cuvîntului înainte” (citește *angajament*) semnat de Mihai Ralea, “se alinează la ideile de omenie, dreptate și libertate”; “Un eveniment cultural major este marcat de apariția revistei “Contemporanul” în 1946. Este cea dintîi revistă cu un puternic caracter științific ce dorește intrarea literaturii noastre într-o etapă nouă, care să cuprindă ideile veacului, urmărindu-se edificarea unei noi societăți.”; “Un rol îndrumător, coordonator are organul central al partidului, revista (sic!) “Scînteia”, ce categoric sprijină acțiunea partidului comunist; poezii tineri din jurul anului 1960 “mergeau pe două paliere: unul participativ la frămîntările timpului istoric și altul, evazionist.” Astfel de propoziții-idei fără completările și explicațiile de istorie literară rămîn ceea ce am spus mai devreme, dacă nu și altceva. E adevărat că autorul cărții pe care o discut nu scrie istorie literară, se pare că nici nu manifestă înclinație spre acest domeniu, cu atît mai mult aceste pagini nu-și au locul în cadrul temei anunțată de foaia de titlu. Despre “începutul” subcapitolului 2 (p.21-24) mai trebuie să fac următoarea observație: sub titlul “Activitatea literară a lui Lucian Blaga în perioada postbelică” e reproducă lista lucrărilor scrise în perioada respectivă, pe care Blaga dorea să le publice în Italia cu ajutorul lui Bazil Munteanu. Din cum e construită fraza se înțelege că pentru autorul ei *a scrie* e sinonim cu *a fi activ* în peisajul literar chiar și în lipsa publicării; toate titlurile din listă sunt opere ... **de sertar**, excepție făcînd: *Aspecte antropologice, curs universitar (1947)* care circula printre studenți multiplicat, traduceri din Goethe și Schiller și culegerea de aforisme, *Discobolul (1945)*. Toate celelalte au fost elaborate în anii cînd cenzura comunistă era oficializată.

Autorul revine la tema sa începînd cu pagina 24, subcapitolul 2.1. “Înscrierea postumelor în universul liric blagian.” Urmărind “treptele creației” pune în lumină unitatea de conținut, dar mai ales cea stilistică a liricii blagiene. Se argumentează ideea că ciclurile ce însumează postumele vin în continuarea universului poetic din ultimul volum antum, *Nebănuitele trepte (1943)*. Urmînd îndeaproape bibliografia (G. Gană, E. Simion) autorul face o sumară prezentare tematică a postumelor evidențind câteva caracteristici: caracterul confesiv, puternica relație cu biograficul, predominarea tonului elegiac, preeminența tematică a erosului și a naturii și frecvența “artelor poetice”. Sub aspectul poeticii, dar și sub cel tematic, prin “obiectivare și esențializare” lirica postumă, afirmă criticul, se caracterizează prin distanțarea de mister și prin interesul pentru “reflectarea fanicului”.

În comentarea postumelor criticul afirmă: “Blaga ajunge în această perioadă la conștiința «**eului său**», cînd constată că «*eu exist*», astfel că, în conștiința poetică s-a cristalizat ideea că el face parte din existență, că participă la ea.” Din nou mă despart de

afirmația lui Bogdan Rațiu. Conștiința “**eului său**” Blaga a avut-o începînd cu *Poemele luminii și Pietre pentru templul meu* (1919). E adevărat că acest “**eu al său**” s-a îmbogățit și s-a nuanțat odată cu “treptele creației”. Cred că aici era cazul ca autorul studiului să insiste pe o altă idee mult mai relevantă pentru postume: convingerea poetului că prin actul creator se opune realității comuniste, că prin actul creator se împotrivesc morții (în toate conotațiile ei) la care *timpul* e părtaș. În felul acesta deveneau mai transparente și motivate atît prezența unor teme și motive, cît și unitatea stilistică pe care tocmai își propune să o supună analizei semiostilistice.

Capitolul **II** este o prezentare succintă a filosofiei lui Blaga despre stil și metaforă. Capitolul conține pagini teoretice despre *mit, simbol, metaforă*. Bogdan Rațiu dovedește o bună cunoaștere a filosofiei culturii elaborate de Blaga și se mișcă fără complexe prin labirintul bibliografic (Bachelard, Durand, Eco, Vianu).

Fără doar și poate, partea tare a studiului care se impune atenției și care arată înzestrările tînărului critic este capitolul **III**, “Abordarea semiostilistică a postumelor lui Lucian Blaga”. Drept “prolog” criticul folosește un aplu extras din mărturisirile poetului ce însoțesc ca note ediția *POEZII* (1966). Pornind de la el criticul avansează ideea că poetica autorului *Ce aude unicornul* este “o poetică a organicului”. Analiza ce urmează e pusă sub semnul “paradigmei lingvistice trup-corp”. Este descris mecanismul trecerii paradigmei lingvistice în paradigma funcțiilor și semnificațiilor semiostilistice. Sunt analizate rînd pe rînd simbolul sîngelui, a ochiului și a “mediatorilor elementari”: *focul, pămîntul, apa, aerul*. În abordarea poetică criticul vine cu accente și nuanțări necesare demersului său semiostilistic. Original și personal este autorul studiului în paginile despre “metafora cromatică” și în cele despre metaforele-simbol: *drumul, dorul, cîntecul*. Întregul demers critic atinge punctul cel mai de sus în “Sintaxa poetică”. Paginile acestea excelente sunt doar prolegomenele unui viitor studiu exhaustiv.

Critica mai veche și nouă susține că după *În marea trecere* Blaga a renunțat treptat la expresionism reorientîndu-se sepre o ținută clasică. Lucrurile sunt mult mai coplexe, dar adevărul este că unda expresionistă nu dispare; expresionismul inițial din care a pornit este treptat personalizat, blagianizat și chiar românizat. Astfel expresionismul e prezent și în postume. Abordarea semiostilistică este o grilă care poate demonstra acest proces. Criticul putea viza prezența elementului expresionist în aspectele stilistice ale versurilor postume.

După ce oferă și un model de analiză pe text (*Vară de noiembrie*) autorul își încheie demersul critic cu o pagină de concluzii subliniind încă o dată valoarea postumelor și relația lor de unitate cu antumele.

Volumul de debut promite și în această lumină este primit. Urmează ca autorul să onoreze încrederea investită în el.